

1545

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA¹⁾

z dnia 15 grudnia 2008 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego „Bory Tucholskie”

Na podstawie art. 19 ust. 5 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, zwany dalej „Planem”.

§ 2. Plan, o którym mowa w § 1, zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji, które są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków, które są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
- 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, które stanowią załącznik nr 3 do rozporządzenia;

¹⁾ Minister Środowiska kieruje działem administracji rządowej — środowisko, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 listopada 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Środowiska (Dz. U. Nr 216, poz. 1606).

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 113, poz. 954 i Nr 130, poz. 1087, z 2007 r. Nr 75, poz. 493, Nr 176, poz. 1238 i Nr 181, poz. 1286 oraz z 2008 r. Nr 154, poz. 958, Nr 199, poz. 1227 i Nr 201, poz. 1237.

4) określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań, które stanowią załącznik nr 4 do rozporządzenia;

5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnionych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych oraz sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania, które stanowią załącznik nr 5 do rozporządzenia;

6) wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza, które stanowią załącznik nr 6 do rozporządzenia;

7) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych, które stanowią załącznik nr 7 do rozporządzenia.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Środowiska: *M. Nowicki*

Załączniki do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. (poz. 1545)

Załącznik nr 1

CELE OCHRONY PRZYRODY ORAZ WSKAZANIE PRZYRODNICZYCH I SPOŁECZNYCH UWARUNKOWAŃ ICH REALIZACJI

1. Cele ochrony

Celem ochrony przyrody Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, zwanego dalej „Parkiem”, jest zachowanie unikalnego w skali Polski i Europy sandrowo-pojeziernego typu krajobrazu z jego naturalną różnorodnością biologiczną, pozostającą w związku z procesami i strukturami geologicznymi, geomorfologicznymi, hydrologicznymi i glebowymi, z mechanizmami funkcjonowania ekosystemów oraz historią przemian flory i fauny.

Priorytetowym celem ochrony przyrody jest zachowanie naturalnej specyfiki biocenotycznej jezior, zwłaszcza lobeliowych, torfowisk i borów sosnowych.

1.1. Celem ochrony przyrody nieożywionej jest:

1) zachowanie naturalnych procesów i struktur geologicznych, geomorfologicznych, hydrologicznych oraz glebowych;

2) renaturalizacja systemu hydrologicznego;

- 3) przeciwdziałanie wzrostowi żyzności wód oraz zakwaszenia gleb i wód powierzchniowych i podziemnych;
  - 4) ochrona gleb przed erozją oraz depozytów torfu przed degradacją w przypadku wystąpienia zagrożeń.
- 1.2. Celem ochrony ekosystemów: leśnych, wodnych i lądowych nieleśnych Parku jest:
- 1) dbałość o zachowanie naturalnej różnorodności siedlisk,
  - 2) zapewnienie właściwych warunków glebowych, wodnych, świetlnych i termicznych, ograniczanie oddziaływań antropopresyjnych,
  - 3) wspomaganie spontanicznych procesów sukcesyjnych,
- a ponadto:
- 4) w ekosystemach leśnych:
    - a) zapewnienie zbiorowiskom leśnym naturalnego i trwałego rozwoju,
    - b) utrzymanie naturalnej różnorodności biologicznej i procesów ekologicznych w zbiorowiskach leśnych,
    - c) wspomaganie naturalnej odbudowy składu gatunkowego, struktury wiekowej i przestrzennej drzewostanów w autogenicznych fitocenozach leśnych,
    - d) ograniczanie niekorzystnych zjawisk i procesów w leśnych zbiorowiskach zastępczych,
    - e) odnawianie drzewostanów zniszczonych przez czynniki biotyczne i abiotyczne;
  - 5) w nieleśnych ekosystemach lądowych:
    - a) zachowanie trwałości naturalnych zespołów roślinnych,
    - b) zachowanie półnaturalnych ekosystemów łąkowych jako przejawu różnorodności biologicznej przyrody Parku,
    - c) odtworzenie naturalnych zespołów roślinnych, z uwzględnieniem potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych, gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz ich siedlisk;
  - 6) w ekosystemach wodnych:
    - a) zapewnienie warunków umożliwiających funkcjonowanie ekosystemów wodnych, w tym jezior i cieków, oraz wodno-bagiennych, w tym torfowisk, młak, źródlisk, z uwzględnieniem tendencji ich rozwoju,
    - b) stymulowanie wzrostu liczebności populacji rzadko występujących, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt,
- c) przywrócenie właściwej dla danego ekosystemu różnorodności gatunkowej ichichtiofauny.
- 1.3. Celem ochrony gatunków grzybów i roślin oraz ich siedlisk jest:
- 1) utrzymanie różnorodności gatunkowej i siedliskowej;
  - 2) utrzymanie i przywracanie siedlisk gatunków zagrożonych;
  - 3) przeciwdziałanie ekspansji gatunków obcych;
  - 4) przywracanie utraconych walorów florystycznych i fitocenotycznych.
- 1.4. Celem ochrony gatunków zwierząt i ich siedlisk jest:
- 1) zapewnienie ciągłości występowania rodzimych gatunków zwierząt;
  - 2) zapewnienie warunków do wzrostu liczebności populacji gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem;
  - 3) przywrócenie gatunków zwierząt, które na terenie Parku wyginęły w wyniku działalności człowieka;
  - 4) przywracanie właściwej struktury wiekowej i płciowej w populacjach dużych ssaków oraz utrzymanie liczebności tych zwierząt niezagrażającej zaburzeniami w funkcjonowaniu biocenoz.
- 1.5. Celem ochrony krajobrazów jest:
- 1) zachowanie, utrzymanie lub przywrócenie walorów widokowych i estetycznych krajobrazu;
  - 2) zachowanie istniejącej mozaiki łąk, pastwisk, pól uprawnych, lasów, zadrzewień i zakrzaczeń;
  - 3) kształtowanie i zachowanie lokalnego krajobrazu kulturowego.
- 1.6. Celem ochrony wartości kulturowych jest:
- 1) przywracanie, zachowanie, utrzymanie i upowszechnianie wartości kulturowych Parku;
  - 2) utrwalanie tożsamości kulturowej obszaru Parku.
2. Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celów ochrony:
- 2.1. W Parku występują następujące ekosystemy:
- a) leśne,
  - b) wodne,
  - c) lądowe nieleśne.

2.2. Ekosystemy leśne Parku obejmują 3820,13 ha, co stanowi 83 % jego powierzchni.

Typy siedliskowe lasu i odpowiadające im zespoły roślin stanowią:

Lp.	Typ siedliskowy lasu	Powierzchnia [ha]	%	Zespół roślinny
1	Bór suchy (Bs)	6,72	0,18	Śródłądowy bór suchy <i>Cladonio-Pinetum</i>
2	Bór świeży (Bśw)	3446,86	90,23	Suboceaniczny bór świeży <i>Leucobryo-Pinetum</i>
3	Bór wilgotny (Bw)	0,57	0,01	Śródłądowy bór wilgotny <i>Molinio-Pinetum</i>
4	Bór bagienny (Bb)	9,68	0,25	Kontynentalny bór bagienny <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i>
5	Bór mieszany świeży (BMśw)	187,06	4,90	Suboceaniczny bór świeży <i>Leucobryo-Pinetum</i> Pomorski acidofilny las dębowo-bukowy <i>Fago-Quercetum petraeae</i>
6	Bór mieszany wilgotny (BMw)	51,64	1,35	Suboceaniczny bór świeży <i>Leucobryo-Pinetum</i> Pomorski acidofilny las brzozowo-dębowy <i>Betulo-Quercetum roboris</i>
7	Bór mieszany bagienny (BMb)	27,91	0,73	Kontynentalny bór bagienny <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> Brzezina bagienna <i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i>
8	Las mieszany świeży (LMśw)	33,41	0,88	Pomorski acidofilny las dębowo-bukowy <i>Fago-Quercetum petraeae</i> Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i>
9	Las mieszany wilgotny (LMw)	39,04	1,02	Pomorski acidofilny las brzozowo-dębowy <i>Betulo-Quercetum roboris</i>
10	Las mieszany bagienny (LMb)	4,15	0,11	Ols torfowcowy <i>Sphagno squarrosi-Alnetum</i>
11	Las świeży (Lśw)	0,61	0,02	Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i>
12	Las wilgotny (Lw)	2,05	0,05	Grąd subatlantycki <i>Stellario-Carpinetum</i>
13	Ols (Ol)	9,88	0,26	Ols porzeczkowy <i>Ribeso nigri-Alnetum</i>
14	Ols jesionowy (Olj)	0,55	0,01	Łęg jesionowo-olszowy <i>Fraxino-Alnetum</i>
RAZEM		3820,13	100,00	

2.3. Powierzchnia leśna Parku według stopni zgodności w typach siedliskowych lasu:

Stopnie zgodności drzewostanów z siedliskiem ¹⁾	Typy siedliskowe lasu														Razem
	Bs	Bśw	Bw	Bb	BMśw	BMw	BMb	LMśw	LMw	LMb	Lśw	Lw	OI	OIJ	
	Powierzchnia leśna zalcsiona [ha]														
1	6,72	3439,92		9,68	10,74		18,86						9,88		3495,80
2		6,94			138,00	29,34	8,06	3,45	1,21	0,43					187,43
3			0,57		36,80	22,30	0,59	28,85	37,83	3,13	0,61	2,05		0,55	133,28
Razem	6,72	3446,86	0,57	9,68	185,54	51,64	27,51	32,30	39,04	3,56	0,61	2,05	9,88	0,55	3816,51

- 1) Stopień 1 — zgodny z siedliskiem, jeżeli gatunek główny (zgodnie z przyjętym składem docelowym drzewostanu) jest gatunkiem panującym, a w składzie gatunkowym występują wszystkie gatunki przyjętego składu docelowego.
 Stopień 2 — częściowo zgodny z siedliskiem, jeżeli gatunek główny jest gatunkiem panującym, lub gdy gatunek główny nie jest gatunkiem panującym, lecz w składzie gatunkowym drzewostanu występują wszystkie gatunki przyjętego składu docelowego.
 Stopień 3 — niezgodny z siedliskiem, jeżeli nie spełnia wymogów określonych dla stopni 1 i 2, co oznacza, że gatunek główny nie jest gatunkiem panującym i jednocześnie w składzie gatunkowym drzewostanu nie występują wszystkie gatunki przyjętego docelowego składu gatunkowego drzewostanu.

2.4. Potencjalne zespoły roślinne występujące na terenie Parku:

Potencjalne zbiorowisko roślinne	Powierzchnia [ha]	Udział powierzchni [%]
<i>Cladonio-Pinetum</i> Śródlądowy bór suchy	19,26	0,5
<i>Leucobryo-Pinetum</i> Suboceaniczny bór świeży	3527,81	92,3
<i>Molinio-Pinetum</i> Śródlądowy bór wilgotny	19,31	0,5
<i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> Kontynentalny bór bagienny	20,88	0,6
<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> Brzezina bagienna	4,78	0,1
<i>Betulo-Quercetum roboris</i> Pomorski acidofilny las brzoźowo-dębowy	129,27	3,4
<i>Fago-Quercetum petraeae</i> Pomorski acidofilny las dębowo-bukowy	73,38	1,9
<i>Stellario-Carpinetum</i> Grąd subatlantycki	15,01	0,4
<i>Ribeso nigri-Alnetum</i> Ols porzeczkowy	9,88	0,3
<i>Fraxino-Alnetum</i> Łęg jesionowo-olszowy	0,55	0,0
RAZEM	3820,13	100,00

2.5. Powierzchnia drzewostanów według klas wieku:

Gatunek	Klasy wieku (lata)									Klasa Odnosi- wienia	Razem
	I 1-20	II 21-40	III 41-60	IV 61-80	V 81-100	VI 101- 120	VII 121- 140	VIII 141- 160	IX 161- 180		
Powierzchnia w hektarach											
Sosna	181,40	782,60	903,62	448,60	689,89	511,44	190,28	10,64	0,99	10,95	3730,41
Modrzew	2,76										2,76
Świerk	1,77	2,58		0,87	6,49	1,72					13,43
Dąb				1,82		3,31					5,13
Brzoza	8,57	2,86	8,29	28,36							48,08
Olsza		4,75	3,75	2,73	4,83	0,64					16,70
RAZEM	194,50	792,79	915,66	482,38	701,21	517,11	190,28	10,64	0,99	10,95	3816,51

2.6. Ekosystemy wodne obejmują 530,36 ha, co stanowi 11,50 % powierzchni Parku.

Ekosystemy wodne swoje walory przyrodnicze i dobry stan zachowania zawdzięczają bardzo niskiej antropopresji i terenowi zlewni prawie w całości pokrywającej się z terenem Parku. Jeziora Parku reprezentują większość typów

troficznych, charakterystycznych dla obszarów niżowych. Na jego terenie występują zbiorniki oligotroficzne, mezotroficzne i eutroficzne oraz niewielkie wytopiskowe jeziora o dystroficznym charakterze. Szczególnie cenne są jeziora lobeliowe stanowiące jedno z największych skupisk tego typu zbiorników na terenie Polski.

Ogólna charakterystyka fizyczno-geograficzna jezior Parku:

Lp.	Jezioro	Powierzchnia całkowitej zlewni jeziora w km ²	Charakter zlewni ze względu na użytkowanie terenu	Kategoria odporności jeziora na wpływ zlewni	Ocena stanu czystości wody w jeziorach (klasa)
1	Ostrowite	17,298	leśna	bardzo wysoka	I
2	Zielone	18,614	leśna	wysoka	II
3	Jeleń	23,063	leśna	umiarkowana	II
4	Bełczak	23,378	leśna	wysoka	II
5	Główka	24,791	leśna	wysoka	II
6	Płesno	29,905	leśna	wysoka	II
7	Skrzynka	38,101	leśna	niska	II
8	Mielnica	41,5	leśna	niska	II
9	Krzywce Wielkie	2,357	leśna	wysoka	II
10	Błotko	3,48	leśna	niska	III
11	Krzywce Małe	6,723	leśna	wysoka	II
12	Olbrachta	6,688	leśna	umiarkowana	I
13	Gluche	0,485	leśna	umiarkowana	I
14	Nierybno	1,443	leśna	wysoka	I
15	Kocioł	0,285	leśna	umiarkowana	I
16	Kociółek	0,133	leśna	wysoka	I
17	Kacze Oko	0,104	leśna	umiarkowana	II
18	Rybie Oko	0,205	leśna	niska	I
19	Gacno Wielkie	3,935	leśna	umiarkowana	I
20	Gacno Małe	5,763	leśna	umiarkowana	I

2.7. Łądowe ekosystemy nieleśne Parku zajmują powierzchnię 158,27 ha i zostały zakwalifikowane następująco:

- 1) Zbiorowisko mszarne torfowisk wysokich — *Sphagnetum magellanici*;
- 2) Zbiorowisko mszarne torfowisk wysokich z wełnianką — *Eriophorum vaginatum-Sphagnum recurvum*;
- 3) Zbiorowisko dolinkowe torfowisk przejściowych — *Caricetum limosae*;
- 4) Zbiorowisko z przygielką białą — *Rhynchosporium albae*;
- 5) Zbiorowisko z turzycą nitkowatą — *Caricetum lasiocarpae*;
- 6) Zbiorowisko torfowisk niskich — *Carici canescentis-Agrostietum caninae*;
- 7) Szuwar trzcinowy — *Phragmitetum communis*;
- 8) Szuwar szerokopałkowy — *Typhetum latifoliae*;
- 9) *Thelypteridi-Phragmitetum*;^{*}
- 10) Szuwar wielkoturzycowy — *Caricetum ripariae*;
- 11) Zbiorowisko wysokiej turzycy błotnej — *Caricetum acutiformis*;
- 12) Zbiorowisko wysokiej turzycy dziubkowatej — *Caricetum rostratae*;
- 13) Szuwar turzycowy — *Caricetum elatae*;
- 14) Zbiorowisko wysokiej turzycy zaostrej — *Caricetum gracilis*;
- 15) Szuwar mozgowy — *Phalaridetum arundinaceae*;
- 16) Zbiorowisko łąkowe — *Lolio-Polygonetum arenastris*;
- 17) Łąka trzęślicowa — *Molinietum caeruleae*;
- 18) Zbiorowisko situ i trzęślicy — *Junco-Molinietum*;
- 19) Łąka knieciowa — *Scirpetum sylvatici*;
- 20) Łąka knieciowa — *Deschampsia caespitosa*;
- 21) Zbiorowisko rajgrasu wyniosłego — *Arrhenatheretum elatioris*;
- 22) Ubogie łąki rajgrasowe — *Poa pratensis-Festuca rubra*;
- 23) Zbiorowisko pastwiskowe z życią trwałą — *Lolio-Cynosuretum*;
- 24) Zespół szczytlicy siwej — *Spergulo vernalis-Corynephorretum*;
- 25) Zespół goździka i zawciągu — *Diantho-Armerietum*;
- 26) Zbiorowisko typu „psiara” — *Polygalo-Nardetum*;

- 27) Zbiorowisko typu „psiara” — *Nardo-Juncetum squarrosi*;
- 28) Wrzosowisko — *Pohlio-Callunetum*;
- 29) Wrzosowisko — *Sieglingio-Agrostietum*;
- 30) Nitrofilne zbiorowisko ruderalne — *Artemisio-Tanacetetum vulgaris*;
- 31) Zbiorowisko segetalne upraw zbożowych — *Arnosserido-Scleranthetum*;
- 32) Zbiorowisko segetalne upraw okopowych — *Echinochloo-Setarietum*;
- 33) Nitrofilne zbiorowisko porębowe — *Senecioni sylvatic-Epilobietum angustifoli*;
- 34) Zbiorowisko porębowe — *Calamagrostietum epigeji*;
- 35) Zbiorowisko porębowe — *Rubetum idaei*;
- 36) Antropogeniczne zbiorowisko krzewiaste — *Frangulo-Rubetum plicati*.

2.8. Na obszarze Parku stwierdzono występowanie następujących grup systematycznych grzybów i roślin:

- 1) rośliny naczyniowe (*Vascular*) — 640 gatunków, w tym 38 gatunków chronionych;
- 2) grzyby (*Fungi*) — 363 gatunki, wszystkie chronione;
- 3) mszaki (*Bryophyta*) — 181 gatunków, w tym 37 gatunków chronionych;
- 4) porosty (*Lichenes*) — 231 gatunków, w tym 49 gatunków chronionych;
- 5) glony (*Algae*) — 193 gatunki.

2.9. Na obszarze Parku stwierdzono występowanie następujących grup systematycznych zwierząt:

- 1) ryby (*Pisces*) — 20 gatunków, w tym 2 gatunki chronione;
- 2) płazy (*Amphibia*) — 9 gatunków, wszystkie chronione;
- 3) gady (*Reptilia*) — 5 gatunków, wszystkie chronione;
- 4) ptaki (*Aves*) — 97 gatunków, w tym 87 gatunków chronionych;
- 5) ssaki (*Mammalia*) — 37 gatunków, w tym 16 gatunków chronionych.

2.10. W Parku występują następujące rodzaje krajobrazów:

- 1) naturalny — zajmujący 97 % powierzchni Parku;
- 2) półnaturalny — zajmujący 2 % powierzchni Parku;
- 3) antropogeniczny — zajmujący 1 % powierzchni Parku.

^{*} Brak polskiej nazwy.

2.11. Przyrodnicze uwarunkowania realizacji celów ochrony:

1) w ekosystemach leśnych:

- jako wykładnik możliwego zróżnicowania warunków siedliskowych ekosystemów leśnych przyjęto zbiorowiska naturalnej roślinności potencjalnej; ustalone dla nich docelowe składy gatunkowe stanowią podstawę planowania hodowlano-ochronnego,
- występowanie na przeważającej powierzchni Parku jednowiekowych i jednogatunkowych monokultur sosnowych sztucznego pochodzenia;

2) w ekosystemach wodnych:

rezultatem prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Parku, w latach poprzedzających jego utworzenie, jest w szczególności:

- zbyt wysoka zasobność jednych zbiorników, nadmierne zakwaszenie innych,
- transformacja składu chemicznego środowiska wodnego i osadów limnicznych,
- nadmierna erozja stoków niektórych fragmentów zlewni,
- przekształcone systemy hydrologiczne w zlewniach,
- istotne zaburzenia w składzie gatunkowym ryb;

3) w nieleśnych ekosystemach lądowych:

a) w tej grupie ekosystemów przyrodniczo najcenniejsze są liczne w Parku torfowi-

ska, w szczególności wysokie i przejściowe; rezultatem prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Parku w latach poprzedzających utworzenie Parku jest w szczególności:

- osuszenie złoża torfowego, zwłaszcza jego warstw powierzchniowych, w niektórych torfowiskach,
- uruchomienie niekorzystnych zjawisk i procesów w złożu torfowym, w tym mineralizacji, zmniejszanie objętości osadu,
- spadek tempa akumulacji złoża torfowego,
- zaburzenia w procesie naturalnej sukcesji roślinności,
- regresja i unifikacja biocenoz, spadek różnorodności biologicznej,

b) w tej grupie ekosystemów przedmiotem ochrony są również inne nieleśne ekosystemy lądowe:

- murawy napiaskowe,
- wydmy śródlądowe,
- wrzosowiska,
- łąki na torfie niskim oraz różne, zwykle wczesne, stadia sukcesyjne zbiorowisk leśnych, a także ekosystemy szuwarów, ziołorośli, źródlisk i zarośli; każdy z tych typów ekosystemów, a nawet obiektów w ramach danego typu, wymaga użycia odpowiednich technik i metod ochrony.

2.12. Typy siedlisk przyrodniczych wymagające ochrony wynikającej z wyznaczenia obszarów Natura 2000:

Lp.	Nazwa typu siedliska przyrodniczego	Kod typu siedliska przyrodniczego	Powierzchnia [ha]
1	Jeziora lobeliowe	3110	88,45
2	Twardowodne oligotroficzne i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic <i>Chatetea</i>	3140	324,99
3	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nympheion</i>	3150	114,79
4	Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	3160	1,83
5	Suche wrzosowiska	4030	17,93
6	Ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe	6120	1,47
7	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	6410	4,84
8	Nizowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	6510	53,48
9	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą	7110	1,43
10	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	3,43
11	Grądy subatlantyckie	9160	6,61
12	Pomorskie kwaśne lasy brzoźowo- dębowe	9190	56,98
13	Bory i lasy bagienne	91D0	25,72
14	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	91E0	0,86
15	Sosnowe bory chrobotkowe	91T0	916,61
	Razem		1619,42

3. Społeczne uwarunkowania realizacji celów ochrony:

3.1. Park Narodowy „Bory Tucholskie” został utworzony rozporządzeniem Rady Minist-

rów z dnia 14 maja 1996 r. w sprawie utworzenia Parku Narodowego „Bory Tucholskie” (Dz. U. Nr 64, poz. 305 oraz z 1999 r. Nr 53, poz. 555).

3.2. Grunty Parku położone są na obszarze:

Województwo	Gmina	Powierzchnia [ha]
pomorskie	Chojnice	4599,60
	Brusy	13,44

3.3. Powierzchnia Parku według stanu na dzień 31 grudnia 2007 r. wyniosła 4613,04 ha, w tym w zarządzie Parku 4599,43 ha, i stanowi następujące użytki gruntowe:

Rodzaj użytku gruntowego	Grupa kategorii użytkowania (rodzaj powierzchni)	Powierzchnia gruntów Skarbu Państwa [ha]	Powierzchnia gruntów obcej własności [ha]	Razem powierzchnia Parku [ha]	Powierzchnia [%]
lasy	drzewostany, grunty leśne niezalesione, grunty związane z gospodarką leśną	3 935,77		3 935,77	85,32
grunty zadrzewione i zakrzewione	zadrzewienia	0,83		0,83	0,02
grunty orne	grunty orne	5,70		5,70	0,12
sady	sady	0,71		0,71	0,01
łąki trwałe	łąki trwałe	47,48		47,48	1,03
pastwiska trwałe	pastwiska trwałe	16,68		16,68	0,36
nieużytki	nieużytki (bagna)	21,59	1,81	23,40	0,51
grunty pod wodami	grunty pod wodami stojącymi (jeziora)	530,36		530,36	11,50
tereny komunikacyjne	tereny komunikacyjne	0,01	11,03	11,04	0,24
tereny mieszkaniowe	tereny mieszkaniowe	4,01	0,77	4,78	0,10
tereny różne	tereny różne (linie energetyczne, wrzosowiska)	36,29		36,29	0,79
RAZEM		4 599,43	13,61	4 613,04	100,00

3.4. Enklawy¹⁾ występujące w Parku:

Lp.	Grunty wsi	Rodzaj gruntu	Lokalizacja ²⁾ numery działek	Powierzchnia [ha]
1	Swornegacie	Las	1097	3,35
2	Swornegacie	Las	1107 i 1108	11,10
3	Swornegacie	Las, łąki nad jeziorem	838 – 841	5,40
4	Swornegacie	Zabudowania	120/3-LP	0,45
Razem				20,30

3.5. Podział Parku na obwody ochronne:

Lp.	Obwód ochronny	Lokalizacja siedziby obwodu	Powierzchnia [ha]
1	Bachorze	oddział 136f	1519,98
2	Drzewicz	oddział 3a	1544,96
3	Dębowa Góra	oddział 125f	996,12
4	Wodny	Charzykowy	530,36
5	Centrum Edukacji Przyrodniczej	Chociński Młyn	7,25
6	Dyrekcja Parku	Charzykowy	0,76
Razem			4599,43

3.6. Użytki rolne obejmują 70,57 ha, w tym :

- 1) grunty orne — 5,70 ha;
- 2) sady — 0,71 ha;
- 3) łąki trwałe — 47,48 ha;
- 4) pastwiska — 16,68 ha.

3.7. Na obszarze Parku mieszkają tylko jego pracownicy.

3.8. Powierzchnia otuliny Parku wynosi 12 980,52 ha. W przeważającej części obejmuje lasy należące do Skarbu Państwa, administrowane przez Nadleśnictwa:

- a) Rytel — największa, południowa część otuliny,

- b) Przymuszewo — północno-zachodnia część otuliny.

Duży udział powierzchniowy stanowią jeziora należące do Skarbu Państwa, z których największe to: Charzykowskie, Karsińskie, Długie, Dybrzk i Łąckie.

Grunty leśne prywatne występują w rozdrobionych kompleksach, głównie na obrzeżach lasów państwowych. Około 5 % zajmują grunty rolne i budowlane, które prawie w całości stanowią własność prywatną. Ogólny udział gruntów prywatnych w otulinie szacuje się na około 10 %.

Park w około 90 % graniczy z gruntami Skarbu Państwa. Pozostałe 10 % graniczy z gruntami prywatnymi, znajdującymi się w sołectwach Swornegacie i Małe Swornegacie oraz w Drzewiczu.

¹⁾ Ich powierzchnia nie jest wliczona do powierzchni Parku.

²⁾ Numery działek podano zgodnie z mapą ewidencyjną gruntów i budynków powiatu chojnickiego, obręb ewidencyjny Swornegacie. Mapa znajduje się w siedzibie Starostwa Powiatowego w Chojnicach.

IDENTYFIKACJA ORAZ OKREŚLENIE SPOSOBÓW ELIMINACJI LUB OGRANICZANIA
ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROZEŃ WEWNĘTRZNYCH I ZEWNĘTRZNYCH ORAZ ICH SKUTKÓW

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące:

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	2	3
1	Zagrożenia drzewostanów przez masowe pojawienie się niektórych gatunków owadów	Prognozowanie występowania owadów: przez wykładanie pułapek i kontrolną ścinkę drzew na płachtę. Ograniczenie populacji przyplaszczka granatka i kornika drukarza przez: wyszukiwanie i usuwanie części zasiedlonych drzew stojących, usuwanie części drzew przewróconych lub złamanych w wyniku działania czynników abiotycznych, korowanie surowca drzewnego, wykładanie pułapek
2	Zmniejszanie się różnorodności biologicznej w nieleśnych ekosystemach lądowych	Utrzymanie właściwych stosunków wodnych, ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk, ochrona gatunków zagrożonych. Usuwanie niepożądanych drzew i krzewów, w celu zachowania nieleśnych zbiorowisk roślinnych
3	Niedostateczna ilość i struktura masy rozkładającego się drewna	Zwiększenie ilości martwego drewna w ekosystemach leśnych
4	Niekontrolowana penetracja przez turystów całego obszaru Parku	Ukierunkowanie ruchu turystycznego, konserwacja infrastruktury turystycznej, jednolite i czytelne oznakowanie szlaków pieszych i rowerowych, konserwacja szlabanów drewnianych oraz montowanie nowych w celu uniemożliwienia wjazdu pojazdów na tereny nieudostępnione
5	Nadmierna penetracja terenów Parku związana z zarobkowym i rekreacyjnym zbiorem owoców runa leśnego	Wyznaczenie miejsc na obszarze Parku dopuszczających zbiór grzybów jadalnych i owoców roślin z rodzaju borówka
6	Zagrożenie pożarowe	Mineralizacja pasów przeciwpożarowych, utrzymanie przejezdności dróg pożarowych, gaszenie pożarów, oczyszczanie punktów czerpania wody, usuwanie materiałów łatwopalnych z terenów zagrożonych, remont i wymiana tablic informacyjnych o zagrożeniach pożarowych

1	2	3
7	Szkody wyrządzane przez zwierzęta łowne w ekosystemach leśnych	Zabezpieczanie upraw leśnych i odnowień przed zgryzaniem, przez wykonanie nowych ogrodzeń oraz naprawianie istniejących, inwentaryzacja liczebności i regulacja populacji
8	Eutrofizacja jezior	Wspomagające zarybienia jezior w Parku, połowy regulacyjne w celu przywrócenia właściwych składów jakościowych i ilościowych populacji ryb
9	Niezdolność z żyznością i uwilgotnieniem siedliska, składu gatunkowego, struktury i wieku drzewostanów	Regulacja struktury gatunkowej i wiekowej drzewostanów, dolesianie luk i przerzedzeń, porządkowanie powierzchni i przygotowanie gleby pod odnowienia, pielęgnacja upraw, wykonywanie cięć pielęgnacyjno-hodowlanych, odnowienie lasu przez sadzenie, przebudowa drzewostanów
10	Ekspansja gatunków obcego pochodzenia na siedliska gatunków rodzimych	Eliminacja czeremchy amerykańskiej i niecierpka drobnokwiatowego oraz zwierząt gatunków obcych (norka amerykańska, jenot)
11	Niedostateczny zakres inwentaryzacji zasobów, tworów i składników przyrody	Prowadzenie inwentaryzacji, badań naukowych i monitoringu

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne:

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	2	3
1	Obniżenie poziomu wód gruntowych	Odnawianie i konserwacja infrastruktury technicznej wspomagającej retencję wód, monitorowanie stanu wód
2	Zanikanie i przekształcanie siedlisk gatunków zwierząt	Zachowanie różnorodności, powierzchni i właściwego środowiska życia zwierząt, sterowanie zagęszczeniem, strukturą gatunkową, wiekową i przestrzenną grup zwierząt
3	Rozprzestrzenianie się obcych gatunków grzybów, roślin i zwierząt	Ograniczanie liczebności gatunków pierwotnie niewystępujących, a stanowiących zagrożenie dla istnienia gatunków rodzimych
4	Zanieczyszczenie powierzchni gleby	Zbiórka, segregacja i wywóz odpadów stałych
5	Zanieczyszczenie powietrza	Ocieplanie budynków, modernizacja systemów ogrzewania w celu wykorzystywania źródeł czystej i odnawialnej energii

1	2	3
6	Zmniejszanie populacji rodzimych gatunków zwierząt	Przywracanie gatunków zwierząt, które dawniej występowały na terenie Parku, ograniczanie liczebności gatunków stanowiących niebezpieczeństwo dla istnienia gatunków zagrożonych, dokarmianie zwierząt w okresie zalegania wysokiej pokrywy śnieżnej i katastrofalnie niskich temperatur, wywieszanie budek. Zachowanie aktualnego użytkowania gruntów
7	Zagrożenia drzewostanów przez masowe pojawienie się grzybów pasożytniczych	Monitoring stanu zdrowotnego drzewostanów. Usuwanie na wiosnę niektórych drzew porażonych przez rdzę kory sosny
8	Zużycie techniczne zabytków budownictwa i architektury	Konserwacja i rewaloryzacja
9	Zniekształcenie krajobrazu	Prace rekonstrukcyjne, hamowanie sukcesji roślin drzewiastych

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące:

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	2	3
1	Postępująca izolacja Parku od przyrodniczego otoczenia w wyniku presji urbanizacji na terenie otuliny Parku, zanieczyszczenia powietrza, gleb, wód	Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej dla obiektów negatywnie oddziałujących na zlewnię jezior Parku oraz jezior bezpośrednio graniczących z Parkiem. Preferowanie proekologicznych źródeł energii cieplnej. Dążenie do utrzymania aktualnego sposobu użytkowania enklaw gruntów niebędących własnością Skarbu Państwa znajdujących się wewnątrz Parku. Dążenie do utrzymania obecnego sposobu użytkowania terenów leśnych na zachód od granic Parku w rejonie miejscowości Małe Swornegacie. Dążenie do ograniczenia inwestowania w Owinku w zakresie budownictwa letniskowego, mieszkalnego i usługowego
2	Pojawienie się gatunków obcych grzybów, roślin i zwierząt na obszarze Parku	Preferowanie hodowli rodzimych gatunków grzybów, roślin i zwierząt na obszarze otuliny
3	Zwiększający się ruch turystyczny	Prowadzenie informacji turystycznej i działalności dydaktycznej
4	Obniżenie wartości walorów krajobrazowych i kulturowych	Ochrona i rewaloryzacja ciągów widokowych z Parku i na Park. Ochrona tożsamości kulturowej obszaru. Propagowanie i kontynuowanie wzorców architektury regionalnej

IV. Potencjalne zagrożenia zewnętrzne:

Lp.	Identyfikacja zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	2	3
1	Przerwanie powiązań przyrodniczych Parku z otoczeniem, co doprowadza do zubożenia gatunkowego grzybów, roślin i zwierząt w Parku	<p>Dążenie do ograniczenia zabudowy istniejących korytarzy ekologicznych, łączących Park z obszarami cennymi przyrodniczo.</p> <p>Zastosowanie specjalnego sposobu prowadzenia gospodarki leśnej na terenie Nadleśnictwa Ryteł w bezpośrednim sąsiedztwie Parku. Stworzenie strefy przejściowej w ekosystemach leśnych między obszarem wykorzystywanym gospodarczo a obszarem chronionym.</p> <p>Wykonanie przepustów pod drogami, które przecinają połączenia przyrodnicze Parku z otoczeniem (umożliwienie migracji zwierząt)</p>
2	Migracja na teren Parku zanieczyszczeń komunikacyjnych oraz oddziaływanie nadmiernego hałasu	<p>Utrzymanie obecnej klasy drogi powiatowej Charzykowy – Chociński Młyn z istniejącymi ograniczeniami na odcinku przechodzącym przez Park i rozpatrzenie możliwości eliminacji ciężarowego ruchu tranzytowego.</p> <p>Po przejściu przez Park drogi gminnej Bachorze – Swornegacie wyłączenie jej z ruchu pojazdów mechanicznych.</p> <p>Dążenie do utworzenia strefy ciszy na Jeziorze Charzykowskim na odcinkach graniczących z Parkiem w pasie 200 m od brzegu</p>

OBSZARY OCHRONY ŚCISŁEJ,
CZYNNEJ I KRAJOBRAZOWEJ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ¹⁾	Powierzchnia ogółem w ha
1	Ścisła	44f, 44g, 54b-54d, 64-66, 75d, 76a, 76f, 76g, 78l, 78m, 79-81, 82a-82c, 88d, 88f, 88i, 88j, 126, 145b-145d, 146a, 146b, 146d, 155, 156, 164, 167, 169-171 i 178	324,30
2	Czynna	1, 2, 3b, 3d, 3g- 3i, 4- 43, 44a-44c, 45-53, 54a, 54f, 54g, 55, 56, 57a, 57c-57m, 58-63, 67-74, 75a-75c, 75f-75i, 76b-76d, 76h, 77, 78a-78k, 78n, 82d, 83-87, 88a-88c, 88g, 88h, 88k-88m, 89-92, 93b-93m, 94-124, 125a-125c, 125g, 125h, 127-135, 136a-136d, 136h-136l, 136n, 137, 138a-138d, 138g-138j, 139-144, 145a, 145f, 146c, 147-149, 150a, 150c, 150d, 150g, 150h, 150o-150w, 150x, 151d-151k, 152-154, 157-160, 161a-161c, 163, 165, 166, 168 i 172-177	4209,78
3	Krajobrazowa	3a, 3c, 3f, 44d, 57b, 93a, 125d, 125f, 136f, 136g, 136m, 136o-136s, 138f, 150b, 150f, 150i-150n, 151a-151c, 161d-161j, 162, oraz działki ewidencyjne położone w obrębie ewidencyjnym: Charzykowy o numerach – 92, 99/2 część północna, 239/11, 239/12, 290/9, 290/10, i w obrębie ewidencyjnym Swornegacie o numerach: 797/4 część południowa, 825/3, 848/3, 945/1 część południowa, 1178	78,96
Razem			4613,04

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą i pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:10 000, według stanu na dzień 1.01.2001 r.
Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w miejscowości Charzykowy.

Załącznik nr 4

**DZIAŁANIA OCHRONNE NA OBSZARACH OCHRONY ŚCISŁEJ, CZYNNEJ I KRAJOBRAZOWEJ,
Z PODANIEM RODZAJU, ZAKRESU I LOKALIZACJI TYCH DZIAŁAŃ**

1. Działania ochronne na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej
- 1.1. Działania ochronne na obszarach objętych ochroną ścisłą obejmują:
- 1) przyżyciowe odłowy kontrolne oraz monitoring stanu wód powierzchniowych i warunków fizykochemicznych jezior;
  - 2) ochronę przeciwpożarową;
  - 3) ochronę rzadkich roślin i zagrożonych wyginięciem gatunków.
- 1.2. Działania ochronne na obszarach ochrony czynnej polegają na umożliwieniu przebiegu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym procesów regeneracji, sukcesji i unaturalniania się ekosystemów.
- W poszczególnych ekosystemach ponadto obejmuje:
- 1) w ekosystemach leśnych:
    - a) zachowanie trwałości ekosystemów leśnych,
    - b) dążenie do realizacji długookresowego celu ochronnego, jakim jest przywracanie, zgodnie z typem ekosystemu naturalnego, składu gatunkowego i struktury przestrzennej drzewostanu,
    - c) stworzenie warunków do realizacji celów ochrony, w tym także ochrony rzadkich gatunków grzybów, roślin i zwierząt,
    - d) usuwanie roślin gatunków inwazyjnych obcego dla ekosystemu pochodzenia,
    - e) ochrona rzadkich i zagrożonych gatunków grzybów i roślin,
    - f) ograniczanie liczebności gatunków stanowiących zagrożenie dla gatunków rzadkich i zagrożonych zwierząt,
    - g) ochronę zwierząt;
  - 2) w nieleśnych ekosystemach lądowych:
    - a) hamowanie sukcesji,
    - b) ograniczanie odpływu wód powierzchniowych,
    - c) ochronę rzadkich i zagrożonych gatunków grzybów i roślin,
    - d) ograniczanie liczebności gatunków stanowiących zagrożenie dla gatunków rzadkich i zagrożonych zwierząt;
  - 3) w ekosystemach wodnych:
    - a) prowadzenie odłowów regulacyjnych i zarzybień wspomagających,
    - b) monitoring stanu wód powierzchniowych i warunków fizykochemicznych jezior,
    - c) ochronę rzadkich i zagrożonych gatunków grzybów i roślin,
    - d) ograniczanie liczebności gatunków stanowiących zagrożenie dla gatunków rzadkich i zagrożonych zwierząt.
- 1.3. Działania ochronne na obszarach ochrony krajobrazowej obejmują:
- 1) przeciwdziałanie zarastaniu ekosystemów półnaturalnych;
  - 2) ograniczenie odpływu wód powierzchniowych;
  - 3) ochronę walorów widokowych przez zachowanie ekstensywnego sposobu użytkowania gruntów ornych;
  - 4) usuwanie gatunków obcych;
  - 5) ochronę zwierząt;
  - 6) ochronę gruntów ornych przez zachowanie ekstensywnych sposobów użytkowania;
  - 7) ochronę walorów widokowych;
  - 8) budowę infrastruktury edukacyjnej;
  - 9) budowę i remont urządzeń turystycznych.
2. Rodzaj, zakres i lokalizacja działań ochronnych

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja ¹⁾
1	2	3	4
I. Ochrona ekosystemów leśnych			
1	Podsadzenia pod osłoną drzewostanów	Sadzenie drzew i krzewów zgodnych z siedliskiem, na powierzchni 55,98 ha	29d, 29g, 61d, 88b, 89a, 92l, 93j, 94j, 108d, 109g, 123d, 123k, 124a, 124g, 136a, 136h, 136l, 138d, 138g, 139f, 141h, 149h, 150r, 151d, 151f, 151j, 158c

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą i pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:10 000, według stanu na dzień 1.01.2001 r.

Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w miejscowości Charzykowy.

1	2	3	4
2	Dosadzanie drzew w uprawach leśnych (poprawki i uzupełnienia) i w drzewostanach starszych (dolesienia luk)	Sadzenie pożądanych gatunków drzew i krzewów w uprawach leśnych w miejsce wypadłych sadzonek oraz w lukach i pod osłoną drzewostanu	W miejscu faktycznych potrzeb na obszarze Parku objętym ochroną czynną
3	Podsadzenia w lokalnie bardziej żyznych fragmentach wydzieleni w celu optymalnego wykorzystania siedliska w litych sośninach	Sadzenie pożądanych gatunków drzew i krzewów w dolnej warstwie drzewostanu, na powierzchni 27,30 ha	3b, 9f, 10a, 11a, 12a, 22a, 29b, 29c, 31g, 43b, 44b, 45c, 49d, 49f, 50h, 57a, 63b, 67c, 73b, 73c, 74c, 75g, 83a, 84a, 84j, 93g, 94a, 100b, 101b, 108a, 109b, 118f, 125b, 125g, 128f, 132a, 132c, 144b, 160h
4	Pielęgnowanie upraw	Stworzenie warunków do wzrostu i rozwoju upraw	W miejscu faktycznych potrzeb na obszarze Parku objętym ochroną czynną
5	Regulacja składu gatunkowego i struktury przestrzennej w uprawach i podrostach w starszych drzewostanach (czyszczenia wczesne)	Wycięcie drzew niepożądanych w uprawach i podrostach	W miejscu faktycznych potrzeb na obszarze Parku objętym ochroną czynną
6	Regulacja składu gatunkowego i struktury przestrzennej w młodnikach, podrostach i kępach (czyszczenia późne)	Wycięcie drzew niepożądanych w drzewostanach, na powierzchni 218,35 ha	2a, 3b, 4b, 5d, 6b, 8a, 8g, 8j, 9h, 16a, 17f, 19c, 19d, 19g-19i, 19k, 20g, 20n, 20s, 23a, 23h, 25d, 28b, 29h, 30d, 31h, 33a, 33c, 33d, 33f, 35f, 36i, 37c, 37d, 41a, 42a, 43a, 44a, 45a, 45d, 45g, 47c, 47f, 48b, 57m, 60d, 61g, 61i-61k, 69d, 71c, 72d, 74f, 74j, 77g, 77i, 89h, 90a, 90c, 91n, 94f, 104d, 104f, 109h, 114c, 117c, 118f, 121a, 122f, 123b, 123d, 123h, 124b, 124f, 127b, 127f, 128b-128d, 129b, 129c, 132a, 133b, 134a, 135g, 136n, 141c, 142a, 142b, 145a, 147c, 147d, 152a, 152c, 152d, 152g, 154g, 157b, 158a, 159g, 160b, 160c, 160g, 160i, 161c
7	Regulacja składu gatunkowego i zagęszczenia drzewostanów (trzebieże)	Wycinanie drzew niepożądanych, na powierzchni 1757,94 ha. Drzewostany w wieku: - sosna do 80 lat, - dąb do 100 lat, - pozostałe liściaste do 60 lat	1b, 3g, 3h, 4a- 4c, 5a, 5b, 6a, 6c, 6d, 7a, 7b, 7f- 7j, 9a- 9d, 10c, 11c, 13b, 15b, 15c, 16b, 16c, 17a - 17d, 17f, 18a- 18c, 19j, 20b- 20p, 21f, 22b, 22c, 23c- 23g, 24b, 24c, 25a, 25c, 25g, 25h, 26b, 26c, 27a, 29d, 30a, 31a, 31b, 31d, 32b- 32f,

1	2	3	4
		W przypadku opóźnień w rozwoju drzewostanów dopuszczalne jest podwyższenie wieku o 20 lat	33a, 33b, 33d, 33f, 33g, 34d, 35a, 35b, 35d, 36a, 36d, 36f, 37b, 37f, 38a- 38c, 38f, 39c, 39g, 39h, 39i, 40b, 41d, 41g, 42b, 44c, 45d, 45g, 45h, 45i, 46b, 46f-46i, 47a-47g, 48a, 48c, 48d, 48f, 49a, 49c- 49f, 49h- 49j, 50c, 50d, 50g, 51b, 51c, 52a, 52c, 53a, 54a, 54g, 55b, 55d, 56a- 56d, 57g, 57k, 57m, 58a, 58d, 59a, 59d, 60b- 60d, 60g, 61a, 61b, 61d, 61f, 61h, 62b, 62c, 62d, 62j, 63a, 67a, 67b, 68a- 68d, 69a, 69b, 69f, 70b, 71a, 72a - 72c, 73b, 73c, 73f, 73 g, 74g - 74i, 75a, 75f, 75h, 76b, 77a, 77f, 77g, 77h, 78b, 78c, 78h, 78i, 78j, 82d, 83g, 84f, 84k, 85b, 87b - 87f, 87h, 87i, 88b, 88c, 88h, 88k, 88l, 88m, 89a, 89c, 89d, 89f, 89i, 89m, 90c, 90f - 90h, 90k, 91a, 91c, 91d, 91f, 91j - 91m, 91p, 91s, 92d, 92k, 92l, 92o, 93b - 93d, 93j, 94a - 94d, 94j, 95a - 95d, 95f, 96a - 96d, 97a, 97b, 97d, 97f, 98b, 98c, 99c, 100g, 101a - 101d, 101f, 102a - 102d, 103a, 103b, 104a, 104b, 105a, 105b, 105g, 105i, 106b, 106d, 107a, 107h, 108a, 108c, 111a, 111b, 112a - 112c, 113a - 113d, 114b, 114d, 115b - 115d, 115f, 116a, 116b, 117a, 117b, 117d, 118a - 118c, 118h, 119a - 119c, 120b, 120c, 120f, 121b - 121d, 121g, 122a - 122c, 123a, 123g, 127a, 127b, 127d, 128a, i 128b, 129a, 129b, 130b - 130d, 130g - 130i, 131a, 131b, 132c, 134b, 134c, 135a, 135b, 135d, 135f, 136b, 136k, 137d, 137f, 137g, 139d, 139f, 139h, 140a, 140b, 140d, 140h, 141a - 141c, 141f, 141i, 142c, 142d, 144a, 144b, 145f, 147a, 147b, 149b, 149c, 149f, 149i, 151f, 151j, 152b, 152c, 152h, 152j - 152l, 153d, 153f - 153l, 154b - 154d, 154f, 154g, 157b,

1	2	3	4
			157c, 158b, 158d, 158f - 158i, 159a - 159d, 159g, 159i, 160a, 160b, 160h, 160j - 160l
8	Przygotowanie drzewostanów sosnowych w celu doprowadzenia składu gatunkowego drzewostanu zgodnego z siedliskiem – cięcia przebudowy	Wykonanie zabiegów mających na celu obniżenie zwarcia drzewostanu sosnowego w celu podsadzenia powierzchni gatunkami zgodnymi z siedliskiem, na powierzchni 47,30 ha	108d, 109g, 123d, 123k, 124a, 124g, 136a, 136h, 136l, 138g, 141h, 149h, 151d, 158c
9	Poprawa warunków wzrostu młodego pokolenia występującego pod okapem drzewostanu – cięcia odsłaniające	Wykonanie zabiegów mających na celu poprawę warunków wzrostu młodego pokolenia. Dotyczy to drzewostanów sosnowych, gdzie występuje podrost sosnowy o powierzchni manipulacyjnej 106,99 ha	3b, 74f, 92c, 114c, 118f, 128d, 129c, 130a, 135g, 138d, 138j, 142a, 142f, 147d, 148a, 148f
10	Usuwanie obcych gatunków roślin	Usuwanie mechaniczne osobników owocujących czeremchy amerykańskiej. Likwidacja przez wrywanie wszystkich siewek i młodych osobników w miejscach ich nielicznego występowania. Usuwanie innych pojawiających się gatunków obcych drzew, krzewów i roślin zielnych	Obszar całego Parku w miejscu występowania
11	Wzbogacanie składu gatunkowego stref przejściowych	Wprowadzanie gatunków drzew i krzewów adekwatnych siedliskowo i geograficznie	Na granicy własności Skarbu Państwa i gruntów niestanowiących własności Skarbu Państwa, szczególnie w rejonie Drzewicza, w Owinku i w Małych Swornegaciach
12	Likwidacja zagrożeń ze strony owadów	Prognozowanie występowania owadów zagrażających trwałości drzewostanów: wykładanie drzew pułpkowych, wykładanie pułpek zapachowych do odłowu szkodników pierwotnych i szkodników fizjologicznych, jesienne poszukiwania owadów w ściocie, ścinanie drzew w celu	W miejscach faktycznego zagrożenia na obszarze całego Parku

1	2	3	4
		określenia liczebności i obszaru opianowanego przez owady, wyszukiwanie drzew zasiedlonych przez kambiofagi, korowanie surowca drzewnego, opryski powierzchni zagrożonej masowym występowaniem owadów środkami zwalczającymi, cięcia sanitarne	
13	Likwidacja zagrożeń ze strony grzybów pasożytniczych	Usuwanie drzew opianowanych przez rdzę kory sosny	W miejscach faktycznego zagrożenia na obszarze Parku objętego ochroną czynną przy występowaniu grupowym
14	Przeciwdziałanie szkodom powodowanym w drzewostanie przez jelenie i sarny	Naprawa ogrodzeń już istniejących – w celu zabezpieczenia upraw leśnych przed zgryzaniem i spalowaniem. Wykonanie nowych ogrodzeń z siatki - według potrzeb. Dążenie do utrzymania liczebności populacji zwierząt na wskaźnikowym poziomie: 1) jeleni – 60 sztuk, 2) saren – 192 sztuki	W miejscach faktycznych potrzeb na obszarze Parku objętego ochroną czynną. Obszar Parku objęty ochroną czynną. Obszar Parku objęty ochroną czynną i krajobrazową
15	Ochrona rzadkich i zagrożonych gatunków roślin	Sadzenie gatunków roślin rzadkich i zagrożonych oraz monitorowanie ich stanowisk. Odslanianie brzegów jeziora Wielkie Gacno. Naprawa i konserwacja trwałych zabezpieczeń przed niszczeniem torfowisk i kożucha roślin torfowiskowych przy jeziorze Kacze Oko	88d, 88f
16	Ochrona przeciwpożarowa	Konserwacja pasów przeciwpożarowych (mineralizacja) — na długości 6,7 km rocznie. Porządkowanie terenów przyległych do dróg publicznych z materiałów łatwopalnych na powierzchni średnio 15 ha rocznie	1a, 3b, 4a, 47i, 88g, 91j, 91k, 91o, 91p, 92c, 92d, 92i, 92m, 92o, 108d, 109b, 109f, 123d, 124a, 124f, 136a, 136g, 136h, 136k, 136l, 160m

1	2	3	4
		Konserwacja punktów czerpania wody – 6 punktów rocznie	1a, 34c, 57a, 92n, 145c, 150h
		Utrzymanie na bieżąco przejezdności 6 dróg pożarowych o długości 32 km – konserwacja średnio 1 km rocznie. Usuwanie nalotu drzew i krzewów pod liniami energetycznymi. Naprawa i wymiana tablic informujących o zagrożeniach pożarowych oraz oznakowanie dróg pożarowych. Ustawianie tablic o zakazie wstępu do lasu – 20 sztuk – według potrzeb wynikających ze stanu zagrożenia pożarowego	

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1	2	3	4
II. Ochrona nieleśnych ekosystemów lądowych			
1	Przeciwdziałanie sukcesji	Koszenie łąk i pastwisk z usuwaniem skoszonej masy	3c, 3f, 44d, 57b, 93a, 94h, 125d, 128g, 138f, 150b, 150c, 150i -150n, 151a – 151c
		Usuwanie nalotów drzew i krzewów na murawach napiaskowych i wrzosowiskach. Koszenie wrzosowisk	11b, 12d, 25f, 26a, 38d, 39a, 50f, 51a, 90j, 91g, 91j, 91r, 92a - 92c, 107a, 107g, 120a, 122c, 146c
		Ekstensywne użytkowanie gruntów ornich mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się gatunków obcych. Łączna powierzchnia manipulacyjna – 93 ha	136o
2	Ograniczanie odpływu wód powierzchniowych	Likwidacja sieci sztucznego drenażu odwadniającego	3f, 44d, 57b, 75b, 76g, 84j, 150m, 151a

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1	2	3	4
III. Ochrona fauny			
1	Ograniczenie liczebności gatunków stanowiących zagrożenie dla gatunków rzadkich i zagrożonych zwierząt	Odstrzały redukcyjne lisa oraz eliminacja gatunków obcych geograficznie	Obszar całego Parku
2	Ochrona zwierząt, z wyjątkiem ochrony ichtiofauny	Prowadzenie corocznej inwentaryzacji zwierząt. Budowa platformy do obserwacji zwierząt. Wyjątkowe dokarmianie dzików w okresie mroźnych i śnieżnych zim. Realizacja programu reintrodukcji głuszca zgodnie z zaleceniami „Strategii ochrony głuszca i cietrzewia w Polsce”. Wywieszanie budek dla nietoperzy i ptaków. Prowadzenie corocznie kontroli zajęcia budek. Ochrona drzew dziuplastych	Obszar Parku objęty ochroną czynną i krajobrazową

1	2	3	4
3	Ochrona ichtiofauny	<p>Odłowy regulacyjne ichtiofauny.</p> <p>Odłowom podlegają ryby karpowate (leszcz, płoć i karaś srebrzysty), starsze roczniki sielawy oraz gatunki obce dla polskiej ichtiofauny. Ryby drapieżne jak okoń, szczupak i sandacz mogą występować w odłowach wyłącznie jako przyłów.</p> <p>Zabiegi mogą być prowadzone przy użyciu sprzętu stawnego i pułapkowego</p>	<p>Jeziro Ostrowite – 176a-176c do 5,5 kg/ha</p> <p>Jeziro Zielone – 166a do 5,0 kg/ha</p> <p>Jeziro Jeleń – 165a do 5,0 kg/ha</p> <p>Jeziro Bełczak – 172a do 4,0 kg/ha</p> <p>Jeziro Główka – 173a do 10,0 kg/ha</p> <p>Jeziro Płesno – 174a do 10,0 kg/ha</p> <p>Jeziro Skrzyńka – Mielnica – 175a do 9,5 kg/ha</p> <p>Jeziro Wielkie Krzywce – 163a do 3,0 kg/ha</p>
		Przyżyciowe odłowy kontrolne wykonywane co 5 lat	<p>Jeziro Małe Gacno – 178a</p> <p>Jeziro Wielkie Gacno – 177a</p> <p>Jeziro Kacze Oko – 88f</p> <p>Jeziro Rybie Oko – 88j</p> <p>Jeziro Olbrachta – 170a</p> <p>Jeziro Gluche – 169a</p> <p>Jeziro Małe Krzywce – 168a</p> <p>Jeziro Błotko – 164a</p> <p>Jeziro Nierybno – 167a</p> <p>Jeziro Kocioł – 171a</p> <p>Jeziro Kociołek – 78m</p>
		<p>Prowadzenie wspomagających zarybień²⁾ według dopuszczalnych wielkości rocznie:</p> <p>1) Sielawa wylęg – 800 000 szt.</p> <p>2) Sieja wylęg – 200 000 szt. lub narybek letni – 4000 szt.</p> <p>3) Węgorz obsadowy 3-5 gram – 8 kg lub 70-100 gram – 60 kg</p> <p>4) Szczupak narybek jesienny – 300 kg</p> <p>5) Sandacz narybek letni – 20 000 szt.</p> <p>6) Lin krocze – 300 kg</p>	<p>Jeziro Ostrowite – 176a-176c</p> <p>Jeziro Zielone – 166a</p> <p>Jeziro Jeleń – 165a</p> <p>Jeziro Bełczak – 172a</p> <p>Jeziro Główka – 173a</p> <p>Jeziro Płesno – 174a</p> <p>Jeziro Skrzyńka-Mielnica – 175a</p> <p>Jeziro Wielkie Krzywce – 163a</p>

²⁾ Zarybianie powinno być dokonywane w oparciu o materiał zarybienny o cechach właściwych dla lokalnych populacji ryb, w celu stabilizacji składów jakościowych i ilościowych populacji ryb występujących na terenie Parku.

1	2	3	4
		Stabilizacja i konserwacja progów wodnych na Strudze Siedmiu Jezior	67c, 93a
		Budowa przejść dla płazów	91, 92

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1	2	3	4
IV. Udostępnienie turystyczne i edukacja			
1	Tworzenie szlaków turystycznych	Wyznaczenie łącznikowego pieszego szlaku turystycznego	Wschodnia granica Parku (od niebieskiego szlaku turystycznego do czerwonego szlaku turystycznego)
2	Budowa i remont infrastruktury turystycznej Parku	Naprawa, konserwacja i budowa infrastruktury turystycznej, w tym oznakowań, drogowskazów, tablic edukacyjno-informacyjnych, miejsc informacji i odpoczynku, punktów widokowych, szlaków turystycznych, wież i kładek. Bieżące utrzymanie szlaków turystycznych	Szlaki turystyczne i obiekty zlokalizowane przy szlakach turystycznych oraz parkingach na obszarze całego Parku
		Budowa punktu informacji turystycznej	3a
		Budowa ścieżki rowerowej	91, 92, 108, 123
3	Ograniczanie turystyki pobytowej na terenie Parku	Likwidacja pola namiotowego, pozostawienie parkingu i bieżące jego utrzymanie	109b, 109c
4	Budowa infrastruktury edukacyjnej	Adaptacja na potrzeby Centrum Edukacji Przyrodniczej z dodatkową funkcją bazy naukowo-badawczej	Chociński Młyn oddział — 161

1	2	3	4
		Budowa i konserwacja infrastruktury edukacyjnej, w tym tablic edukacyjno-informacyjnych, zadaszń do prowadzenia zajęć	Teren przy siedzibie Parku oddział – 162a
		Budowa terenowej bazy edukacyjnej	136g
		Bieżące utrzymanie ścieżek dydaktycznych	Ścieżki dydaktyczne na terenie całego Parku
5	Utrzymanie nasadzeń na ścieżce botanicznej	Wykonanie nasadzeń na ścieżce botanicznej. Dopuszczenie stosowania środków ochrony roślin i nawozów sztucznych	Ścieżka botaniczna przy siedzibie Parku oddział – 162a
6	Wyznaczenie obszaru rekreacyjno-turystycznego	Budowa i bieżące utrzymanie infrastruktury rekreacyjnej	oddział – 136o

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1	2	3	4
V. Ochrona dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego			
1	Ochrona walorów widokowych	Likwidacja przesłaniających zakrzaczeń i podrostu drzew na przedpolach ciągów widokowych	Droga powiatowa nr 05118 Charzykowy–Chociński Młyn w rejonie Bachorza
2	Budowa Muzeum Przyrodniczego	Budynek dwukondygnacyjny z salami wystawowymi, salą projekcyjną oraz punktem informacji turystycznej. Miejsce postojowe dla autokarów i samochodów, utwardzony plac do zawracania pojazdów komunikacji miejskiej oraz droga dojazdowa	136g

Lp.	Rodzaj działalności	Sposób wykonania i zakres	Lokalizacja
1	2	3	4
VI. Monitoring i badania naukowe			
1	Rozmieszczenie zasobów roślinnych jako podstawa ich monitoringu: 1) flora roślin naczyniowych; 2) flora mchów	Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych na powierzchniach próbnym metodą siatki kwadratów	Obszar całego Parku

1	2	3	4
2	<p>Różnorodność taksonomiczna i ekologiczna grzybów, glonów i bakterii w ekosystemach wodnych i lądowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) mikroorganizmy wód i ich rola wskaźnikowa jakości środowiska; 2) grzyby symbiotyczne, saproficzne i fitopatogeniczne w ekosystemach leśnych; 3) rozmieszczenie grzybów makroskopowych jako podstawa ich monitoringu; 4) rozmieszczenie porostów jako podstawa ich monitoringu 	<p>Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych na powierzchniach próbnych metodą siatki kwadratów.</p> <p>Badania mikrobiologiczne, geochemiczne, glonów i wybranych grup fitoplanktonu i zooplanktonu</p>	<p>Na obszarach jezior Parku oraz wybranych obszarach lądowych i torfowiskowych</p>
3	<p>Charakterystyka środowiska abiotycznego i jego monitoring:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) charakterystyka środowiska wodnego na podstawie parametrów fizykochemicznych i biologicznych; 2) kontrola źródeł powierzchniowego i podziemnego zasilania wybranych jezior Parku; 3) charakterystyka wybranych parametrów powietrza i opadów atmosferycznych 	<p>Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych na powierzchniach próbnych metodą siatki kwadratów.</p> <p>Odczyty ze stałych punktów pomiarowych</p>	<p>Obszar całego Parku</p>
4	<p>Dynamika ekosystemów jeziornych, torfowiskowych i lądowych jako podstawa ich racjonalnej ochrony:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) atlas osadów dennych jezior; 2) historia ekosystemów jeziornych; 3) historia ekosystemów torfowiskowych; 4) synteza postglacjalnej historii lasów 	<p>Wiercenia podwodne, metody paleoekologiczne i paleolimnologiczne</p>	<p>Jeziora Parku, wybrane obszary torfowiskowe i lądowe</p>
	<p>5) organizacja przestrzenna populacji isoetydów i podwodnych mszaków oraz ramienic</p>	<p>Podwodne kartowanie na planie jeziora w ustalonej skali</p>	<p>Jeziora lobeliowe i wybrane rejony jeziora Ostrowitego</p>
	<p>6) dynamika ekosystemów leśnych</p>	<p>Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych na powierzchniach próbnych metodą siatki kwadratów.</p> <p>Pomiary na stałych powierzchniach kołowych</p>	<p>Obszar całego Parku</p>

1	2	3	4
5	Zasoby i monitoring wybranych grup zwierząt	Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych na powierzchniach próbnych metodą siatki kwadratów. Obserwacje na powierzchniach próbnych, transektach oraz partiach kontrolnych. Obserwacje całoroczne	Obszar całego Parku
6	Ocena wpływu antropopresji na przyrodę Parku	Badania socjologiczne	Obszar całego Parku

Załącznik nr 5

**OBSZARY I MIEJSCA UDOSTĘPNIANE DLA CELÓW NAUKOWYCH, EDUKACYJNYCH, TURYSTYCZNYCH,
REKREACYJNYCH ORAZ SPORTOWYCH, AMATORSKIEGO POŁOWU RYB I RYBACTWA ORAZ SPOSOBY
ICH UDOSTĘPNIANIA**

I. Miejsca udostępniane w celach naukowych

Lp.	Obszary udostępniania (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Obszar całego Parku	Na podstawie karty badań opiniowanej przez Radę Naukową Parku i zatwierdzonej przez Dyrektora Parku	25

II. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Obszary udostępniania (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Ścieżka dydaktyczna czerwona „Łąki Józefowskie” prowadząca przez oddziały: 160, 150, 151, 152, 153	Zajęcia dydaktyczne w zakresie uzgodnionym z dyrektorem Parku	30
2	Ścieżka dydaktyczna zielona „Wokół jeziora lobeliowego Wielkie Gacno” prowadząca przez oddziały: 146, 145, 144, 143, 132, południową granicą oddziałów od 116 do 123	Zajęcia dydaktyczne w zakresie uzgodnionym z dyrektorem Parku	30
3	Ścieżka dydaktyczna niebieska „Piła Młyn” prowadząca przez oddziały: 123, 122, 106, 105, 89, 88, południowa granica oddziałów 76, 77	Zajęcia dydaktyczne w zakresie uzgodnionym z dyrektorem Parku	30
4	Ścieżka botaniczna — oddział 162a	Zajęcia dydaktyczne w zakresie uzgodnionym z dyrektorem Parku	30

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą i pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:10 000, według stanu na dzień 1.01.2001 r.

Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w miejscowości Charzykowy.

1	2	3	4
5	Sala dydaktyczna – oddział 162a	Zajęcia dydaktyczne w zakresie uzgodnionym z dyrektorem Parku	30
6	Centrum Edukacji Przyrodniczej w Chocińskim Młynie – oddział 161	Zajęcia dydaktyczne, zielone szkoły, warsztaty, konferencje i seminaria, badania naukowe, baza noclegowa	300
7	Terenowa baza edukacyjna w Bachorzu – oddział 136g	Terenowe zajęcia edukacyjne	50

III. Miejsca udostępniane w celach kulturowych

Lp.	Obszary udostępniania (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Chociński Młyn – oddział 161	Udostępnienie prezentacji kulturowych. Chów lokalnych ras zwierząt gospodarskich i uprawa starych odmian roślin użytkowych	30
2	Muzeum Przyrodnicze – oddział 136g	Udostępnienie sal muzealnych	30

IV. Miejsca udostępniane w celach turystycznych

Lp.	Obszary udostępniania (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Szlak rowerowy niebieski prowadzący zachodnią granicą oddziałów: 160, 152, 142, 131, przez oddziały: 115, 100, 84, 69, 54, zachodnią granicą oddziałów: 41, 28, 14, 2	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników	30

1	2	3	4
2	Szlak rowerowy czarny prowadzący przez oddziały: 123, 122, 106, 105, 89, 88, 75, 74, 73, 57, 56, 43, 29, zachodnią granicą oddziałów 14, 2	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników	30
3	Szlak pieszy zielony „Strugi Siedmiu Jezior” przechodzący przez oddziały: 154, 153, wschodnią granicą oddziałów 143, 132, południowymi granicami oddziałów od 116 do 123, przez oddziały: 123, 122, 106, 105, 89, 88, 75, 74, 73, 72, 86, 85, 84, 83, 67, 51, 50, 36, 35, 34, dalej wschodnią granicą oddziałów: 62, 78, 93, 125, przez oddziały: 137, 147, 148, 149, 157, 158, 159	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników oraz zimą poruszanie się na nartach biegowych	30
4	Szlak pieszy czerwony „Szlak Kaszubski im. Juliana Rydzkowskiego” prowadzący przez oddziały: 123, 122, 106, 105, 89, 88, 75, 74, 73, 72, 86, 85, 84, 83, 67, 51, 50, 36, 35, 34	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników oraz zimą poruszanie się na nartach biegowych	30
5	Szlak pieszy niebieski „Szlak Brdy” prowadzący południową granicą oddziałów 77, 76, dalej przez oddziały 75, 74, 58, 47, oraz zachodnią, a następnie południową granicą oddziału 2, południową granicą oddziału 1 i dalej przez oddziały: 12, 11, 10, 23, 22, 21	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników oraz zimą poruszanie się na nartach biegowych	30

1	2	3	4
6	Szlak pieszy czarny Drzewicz – Jezioro Płesno prowadzący przez wschodnie granice oddziałów 3, 15, 29, 42 oraz przez oddziały 54, 69, 84	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników oraz zimą poruszanie się na nartach biegowych	30
7	Szlak żółty od Jeziora Dybrzk do Jeziora Jeleń prowadzący przez wschodnie granice oddziałów 21, 34	Po szlakach Parku można poruszać się przez cały rok od świtu do zmierzchu. Grupy zorganizowane muszą poruszać się z przewodnikiem. Dopuszcza się również turystykę indywidualną bez przewodników oraz zimą poruszanie się na nartach biegowych	30
8	Terenowa baza edukacyjna w Bachorzu – oddział 136g	Utworzenie parkingu dla pojazdów osobowych – 10 szt. i 2 autokarów. Przystanek autobusowy komunikacji miejskiej. Punkt informacji turystycznej	50
9	Punkty informacji turystycznej: – przy siedzibie Parku – oddział 162a – Drzewicz – oddział 3a	Prowadzenie informacji turystycznej, edukacyjnej oraz sprzedaż wydawnictw Parku i pamiątek regionalnych	10
10	oddziały 47i, 88g, 92i, 109b, 136o, 160m, 161, 162a	Miejsca postoju pojazdów	300

V. Miejsca udostępniane w celach rekreacyjnych

Lp.	Obszary udostępniania (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Chociński Młyn – oddział 161	Cumowisko kajaków	50
2	Bachorze oddział 136o	Obszar rekreacyjno-turystyczny	50
3	Droga „Pilska” na odcinku Bachorze–Owink	Trasa konna	10

VI. Miejsca udostępniane w celach sportowych

Lp.	Miejsce udostępniane (nazwa obszaru i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Sposoby udostępniania	Maksymalna liczba osób mogących przebywać jednocześnie w danym miejscu
1	2	3	4
1	Jezioro Ostrowite – oddział 176a – 176c	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	15
2	Jezioro Ostrowite – oddział 176a – 176c	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	20
3	Jezioro Zielone – oddział 166a	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	10
4	Jezioro Jeleń – oddział 165a	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	15

1	2	3	4
5	Jezioro Płesno – oddział 174a	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	19
6	Jezioro Skrzyńka-Mielnica – oddział 175a	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	14
7	Jezioro Wielkie Krzywce – oddział 163a	Połów ryb z brzegu z wyłączeniem metody spinningowej. Wędkowanie dozwolone w wyznaczonej strefie od 1 czerwca do 31 października	14

VII. Możliwe obszary i zakres rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej:

- 1) Chociński Młyn;
- 2) terenowa baza edukacyjna w Bachorzu.

**WSKAZANIE MIEJSC, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWA I ROLNICZA**

I. Wykaz miejsc, w których może być prowadzona działalność handlowa

Lp.	Miejsce udostępniane (nazwa miejsca i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Uwagi
1	Przy siedzibie Parku – oddział 162a Bachorze – oddział 136g Drzewicz – oddział 3a	Punkt informacji turystycznej. Sprzedaż pamiątek regionalnych i wydawnictw Parku
2	Chociński Młyn – oddział 161	Mała gastronomia. Punkt informacji turystycznej. Sprzedaż pamiątek regionalnych i wydawnictw Parku. Wypożyczalnia sprzętu turystycznego

II. Wykaz miejsc, w których może być prowadzona działalność rolnicza

Lp.	Miejsce udostępniane (nazwa miejsca i jego lokalizacja według numeracji oddziałów) ¹⁾	Uwagi
1	Chociński Młyn – oddział 161	Chów lokalnych ras zwierząt gospodarskich oraz uprawa starych odmian roślin użytkowych
2	oddział 136o	Ekstensywne użytkowanie gruntów ornych - dzierżawa
3	oddziały 3c, 3f, 44d, 57b, 93a, 125d, 138f, 150b, 150i – 150n, 151a – 151c	Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą i pododdziały oznaczone literą podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, sporządzoną przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Warszawie w skali 1:10 000, według stanu na dzień 1.01.2001 r.
Mapa znajduje się w siedzibie Dyrekcji Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w miejscowości Charzykowy.

USTALENIA DO STUDIÓW UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMIN, MIEJSCOWYCH PLANÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO DOTYCZĄCE ELIMINACJI LUB OGRANICZENIA
ZAGROŻEŃ ZEWNĘTRZNYCH

Wprowadza się ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin: Chojnice i Brusy, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych, mogących mieć swoje źródło w otulinie Parku, polegające na:

- 1) w zakresie ochrony gleb i wód — dążeniu do wyposażenia wszystkich jednostek osadniczych w otulinie Parku w infrastrukturę ochrony środowiska, a w szczególności: w lokalne lub zbiorcze sieci kanalizacji sanitarnej, w system selektywnej zbiórki gromadzenia odpadów i ich odbioru przez wyspecjalizowane służby, w lokalne systemy podczyszczania wód opadowych z terenów komunikacyjnych, przemysłowych i produkcji rolnej;
- 2) w zakresie ochrony powietrza — preferowaniu niskoemisyjnych źródeł ciepła;
- 3) w zakresie ochrony fauny i flory:
  - a) ograniczaniu zabudowy w przebiegu istniejących korytarzy ekologicznych, łączących Park z obszarami cennymi przyrodniczo, w strefach, których granice biegną:
    - od mostu na drodze wojewódzkiej nr 236 w miejscowości Drzewicz na północny wschód brzegiem Jeziora Łąckiego, z wyłączeniem oddziału 269k—269n (według mapy przeglądowej Nadleśnictwo Przymuszewo, obręb Laska, stan na 01.01.1999 r.) do granicy otuliny Parku, załamuje się na wschód i biegnie granicą otuliny Parku do północnej granicy oddziału 289, załamuje się na zachód i biegnie północną granicą oddziałów 289—292, załamuje się na południe i biegnie zachodnią granicą oddziału 292 do brzegu Jeziora Dybrzk, załamuje się na północny zachód i biegnie brzegiem Jeziora Dybrzk do punktu początkowego,
    - od drogi powiatowej nr 05118 w miejscowości Małe Swornegacie w kierunku północnym wzdłuż wschodniej granicy działki nr 791/7 obręb ewidencyjny Swornegacie do brzegu Jeziora Długiego, załamuje się na wschód, a następnie na północ i biegnie południowym i wschodnim brzegiem Jeziora Długiego do najbardziej wysuniętego na północ punktu półwyspu Miechorz, następnie załamuje się na południe i biegnie zachodnim, a następnie południowym brzegiem Jeziora Karsiańskiego do działki nr 717/7 obręb ewidencyjny Swornegacie, a następnie wzdłuż zachodniej granicy tej działki do drogi powiatowej nr 05118, następnie skręca na zachód i biegnie wzdłuż drogi do punktu początkowego,
    - od ujścia rzeki Chociny do Jeziora Karsiańskiego w kierunku zachodnim wzdłuż rzeki Chociny do mostu na drodze wojewódzkiej nr 236 w miejscowości Chociński Młyn, załamuje się na południowy zachód i biegnie wzdłuż drogi nr 236 do granicy otuliny Parku, załamuje się na południe i biegnie granicą otuliny do rzeki Brdy, załamuje się na wschód i biegnie wzdłuż rzeki Brdy do jej ujścia do Jeziora Charzykowskiego, załamuje się na północny wschód, biegnie brzegiem Jeziora Charzykowskiego do mostu na drodze nr 05118 w miejscowości Małe Swornegacie, dalej zachodnim brzegiem Jeziora Długiego do punktu początkowego, z wyłączeniem działki nr 46/53 obręb ewidencyjny Kopernica,
    - od punktu granicznego nr 1421 (mapa przeglądowa Parku Narodowego „Bory Tucholskie” według stanu na 01.01.2001 r.) w kierunku północnym zachodnią granicą działek nr 1039/4, 1039/3, 3392, 906/8, 905/10, 905/11, 902, 903, 895, 891, 3385/4, przecinając działkę 852/1 obręb ewidencyjny Swornegacie do południowo-wschodniego brzegu Jeziora Witoczno, załamuje się na północny wschód i biegnie brzegiem Jeziora Witoczno do rzeki Brdy, załamuje się na wschód i biegnie rzeką Brda do Jeziora Małotańskiego, załamuje się na południowy wschód i biegnie zachodnim brzegiem Jeziora Małotańskiego i Jeziora Łąckiego do ośrodka wypoczynkowego Realbud, załamuje się na południe i biegnie do granicy Parku na wysokości północno-wschodniej granicy oddziału 4,
    - od miejscowości Stary Młyn na południe wzdłuż drogi powiatowej nr 05118 do południowo-zachodniej granicy oddziału 167 (mapa przeglądowa Nadleśnictwo Ryteł, obręb Klosnowo według stanu na 01.01.1997 r.), załamuje się na wschód i biegnie wzdłuż północnej granicy oddziałów 167 i 165 do granicy Zaborskiego Parku Krajobrazowego, załamuje się na południe i biegnie granicą Zaborskiego Parku Krajobrazowego do drogi powiatowej nr 05132, załamuje się na wschód i biegnie wzdłuż drogi powiatowej nr 05132 do granicy otuliny Parku, załamuje się na północ i biegnie granicą otuliny Parku do południowej granicy oddziału 163 z wyłączeniem terenów zabudowy wsi Chojniczki, załamuje się na północny zachód i biegnie wzdłuż południowej granicy oddziału 163, następnie północną granicą działek nr 99/2, 101, 109/2, 109/1, 111/1, 112/1, 113/1, 115/1, 116/1, 134/8 obręb ewidencyjny Chojniczki do południowo-wschodniej granicy oddziału 164g, skręca na zachód i biegnie wzdłuż granicy południowej oddziału 164 do Strugi Jarcewskiej i dalej na zachód wzdłuż Strugi Jarcewskiej do drogi powiatowej nr 05118,

- b) uwzględnieniu w inwestycjach drogowych bezpiecznych przejść dla migrujących zwierząt,
  - c) utrzymaniu obecnej klasy drogi powiatowej Charzykowy—Chociński Młyn z istniejącymi ograniczeniami na odcinku przechodzącym przez Park i rozpatrzeniu możliwości eliminacji ciężarowego ruchu tranzytowego,
  - d) dążeniu do utworzenia strefy ciszy na Jeziorze Charzykowskim, na odcinkach graniczących z Parkiem w pasie 200 m od brzegu,
  - e) zapewnieniu trwałego utrzymania aktualnego sposobu użytkowania enklaw gruntów niebędących własnością Skarbu Państwa znajdujących się wewnątrz Parku oraz terenów leśnych w rejonie Małych Swornegaci na zachód od granic Parku do drogi powiatowej nr 05118;
- 4) w zakresie ochrony walorów krajobrazowo-kulturowych:
- a) dążeniu do ochrony i wyeksponowania zachowanych, wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego jako nośnika pamięci zbiorowej i wartości wspólnych Ziemi Zaborskiej,
  - b) ochronie tożsamości kulturowej obszaru, w szczególności: kultury organizacji struktur osadniczych i sieci dróg, kultury organizacji przestrzennej struktur wewnętrznych jednostek osadniczych, kultury organizacji przestrzennej zabudowy niw siedliskowych i użytkowaniu gruntów w obrębie siedlisk,
  - c) kultywowaniu i kontynuowaniu elementów kultury duchowej i materialnej związanej z przestrzenią życiową człowieka, z jej użytkowaniem i kształtowaniem obecnie i w przyszłości,
  - d) ochronie i rewaloryzowaniu fizjonomii przedpoli ciągów widokowych z Parku:
    - ze wschodniego brzegu Jeziora Charzykowskiego na odcinku Bachorze—Małe Swornegacie na jezioro i przeciwległy brzeg,
    - z drogi Owink—Swornegacie na strefę przybrzeżną, Jezioro Karsińskie i przeciwległy brzeg,
  - e) ochronie i rewaloryzowaniu fizjonomii przedpoli ciągów widokowych na Park z drogi Swornegacie—Kokoszka na strefę przybrzeżną, Jezioro Karsińskie i przeciwległy brzeg,
  - f) propagowaniu i kontynuowaniu wzorców architektury zagospodarowania, charakterystycznych dla regionu, i stymulowaniu korzystania z nich przy wszelkich nowych działaniach kształtujących przestrzeń otoczenia Parku,
  - g) we wsiach o zwartej zabudowie lokalizowaniu nowej zabudowy w bezpośrednim nawiązaniu do istniejących skupisk zabudowy,
  - h) ograniczaniu zabudowy na terenach rolniczych — nie rozpraszaniu zabudowy wiejskiej, z wyłączeniem inwestycji związanych z koniecznością rozwoju gospodarstw rolnych,
  - i) wprowadzaniu zakazu lokalizacji nowych budynków i budowli:
    - na gruntach leśnych, z wyjątkiem obiektów związanych z gospodarką leśną i infrastrukturą techniczną,
    - bez równoczesnego zagospodarowania otaczającego terenu zielenią, w tym wysoką,
  - j) dążeniu do wypełnienia w pierwszej kolejności wolnych miejsc w strukturze istniejących zespołów i skupisk zabudowy oraz wzrostu wykorzystania przestrzeni miejscowości, przy zapewnieniu określonych indywidualnie w planach zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych miejscowości wymogów w zakresie proporcji terenów zabudowanych i zieleni oraz minimalnych rozwiązań w zakresie uzyskiwania i zachowywania ładu i porządku w przestrzeni publicznej;
- 5) wyłączeniu z ruchu pojazdów mechanicznych drogi gminnej Bachorze—Swornegacie, w granicach Parku po przejściu jej przez Park w drodze wykupu lub wymiany gruntów, z wyjątkiem dojazdu do gruntów prywatnych w celu wykonywania czynności gospodarczych;
- 6) budowie ścieżki rowerowej Charzykowy—Swornegacie wzdłuż drogi powiatowej;
- 7) dążeniu do zatrzymania inwestowania w Owinku na obecnym etapie w zakresie lokalizacji nowych inwestycji związanych z budownictwem letniskowym, mieszkalnym i usługowym, z wyjątkiem dotychczas uzgodnionych z Parkiem.